

3.2.16

הנחיות למטלות להכשרה מעשית

עבודה זו נועדה לארגן ולעבד את המידע שאספתם וחוויתם במהלך ההכשרה המעשית. בעבודה נעשה שימוש במערכת המושגים של ארגון הבריאות העולמי (ICF) בעקרונות התיעוד על פי המתע"מ ובעקרונות טיפול מבוסס ראיות.

א. תיאור מסגרת ההתערבות בה מתקיימת ההכשרה (1/2 עמ', 5 נק')

1. שם מסגרת ההתערבות, אילו אנשי צוות מלבד במרפאים בעיסוק פעילים בה.
2. תיאור אוכלוסיית הלקוחות (גיל, אבחנות שכיחות של הלקוחות המופנים לטיפול).
3. גורמים מפנים למסגרת.
4. תפקידי המרפאות/ים בעיסוק: תחומי אחריות, תחומי מעורבות וקריטריונים לזכאות לטיפול בריפוי בעיסוק.
5. איזו/אילו גישה/ות טיפולית/ות בריפוי בעיסוק נהוגה/ות במקום.

א. תיאור מקרה (סה"כ 80 נק')

יש לבחור יחד עם המדריכה אדם אחד לליווי אישי במהלך ההכשרה ולתאר את תהליך התערבות על פי הנקודות הבאות:

1. מידע אודות האדם (5 נק')

- א. **מידע דמוגרפי:** שם (בדוי), מגדר, תאריך לידה וגיל, ארץ לידה ושנת עלייה (אם רלוונטי), מצב משפחתי, מספר אחים ומקום האדם במשפחה, מקום מגורים ועם מי מתגורר, השכלה של האדם (ושל ההורים בדו"ח לילדים ונוער), עיסוק / מקצוע (תעסוקת ההורים בדו"ח לילדים ונוער), מקום עבודה / מסגרת לימודית.
- ב. **מידע רפואי:** תאריך אשפוז / קבלה למסגרת ההתערבות, אבחנות רפואיות, סיכום רקע התפתחותי ורפואי רלוונטי וממוקד (כולל אשפוזים, אבחונים וטיפולים קודמים), התוויות זהירות (קונטרה-אינדיקציות), עזרים בשימוש, גורמים מטפלים נוספים.
- ג. **מידע אודות ההפניה:** הגורם המפנה (כולל הפנייה עצמית), תאריך ההפניה למסגרת ולריפוי בעיסוק, סיבת ההפניה, גורם בריאות מבטח / מממן.

2. תהליך ההערכה וההתערבות (ראו נספח 1)

- א. **פרופיל עיסוקי (15 נק') –** זהו המידע המתאר את דפוסי היום יום, ההיסטוריה העיסוקית, תחומי העניין, הערכים והצרכים של האדם. מטרת איסוף המידע בחלק זה היא להבין את הרקע של הלקוח ואת נקודות מבטו- מה משמעותי וחשוב לו בהווה. במידה ונעשה שימוש בכלים

- פורמליים (OSA, COSA, COPM וכו...), יש לציין שם מלא של הכלי, שמות המחברים, שנת פרסום, ומה הוא בודק. הנקודות שיש להתייחס אליהן בפרופיל העיסוקי הן:
- **הרקע העיסוקי של האדם** (כולל עיסוקים בעבר ובהווה) תוך התייחסות להשפעות של עיסוקים אלה על האדם, ולשינויים שחלו בעקבות המחלה/ פגיעה/ מגבלה/ איחור התפתחותי. יש לאסוף מידע מהאדם, משפחתו ואנשים משמעותיים אחרים, מאנשי מקצועות אחרים ומהתיק הרפואי.
 - **רקע (היסטוריה) חינוכי ומקצועי** – יש להתייחס למידע רלבנטי על מסגרות הלימוד בהם למד/ה או לומד האדם, תארים / הכשרה מקצועית ורקע תעסוקתי
 - **תפקידים מרכזיים** – יש לתאר את התפקידים המרכזיים של האדם במסגרות השונות כגון: משפחה, קהילה, עבודה וכד' ואת חלוקת התפקידים בבית (אם יש) כגון, "אח בכור", מנהל עניינים כספיים של המשפחה וכד'.
 - **רמת התפקוד של האדם בתחומי העיסוק השונים** כפי שהוא, משפחתו מתארים.
 - **דפוסי בצוע (הרגלים ושגרות חיים)** – סדר היום של האדם בביתו, במסגרת החינוכית, בעבודה (ראה טבלה 3 בחוברת המתע"מ).
 - **הקשרים** – יש להתייחס להקשרים פסיים, חברתיים, תרבותיים, רוחניים, טמפורליים ווירטואליים בסביבות התפקוד השונות.
 - **תחומי עניין ועיסוקים משמעותיים של האדם**
 - **התייחסות האדם / משפחתו למגבלה**
 - **העדפות של האדם ותוצאות רצויות** – פירוט הציפיות של האדם ומשפחתו מהטיפול. (לדוגמא, האם עקב המחלה / הפגיעה חלו שינויים ביכולתו לעסוק בתחומי העיסוק? האם מעוניין/ת לשנות משהו בדרך שמבצע את העיסוקים) (אימוץ עיסוקים אחרים וכד') וכן סדרי העדיפויות שלו.

ב. ביצוע עיסוקי- התפקוד הנוכחי (20 נק')

בחלק זה יש להציג את היכולת להוציא לפועל פעילויות יום יומיות בתחומי העיסוק השונים והוא מתבסס על מידע מתהליך ההערכה בריפוי בעיסוק (אבחונים, תצפיות, ראיונות), בעקבות בניית הפרופיל העיסוקי. יש לפרט את כלי ההערכה (שם הכלי, המחברים, השנה ומה הכלי בודק). יש לשבץ את הציונים של האבחונים הסטנדרטיים במקומות הרלבנטיים ולציין את משמעותם (בטווח הנורמה, מעל/מתחת לנורמה). יש לסכם את המידע בקצרה. ניתן הביצוע העיסוקי כולל את הנקודות הבאות:

- **ביצועי האדם בתחומי העיסוק** הרלבנטיים (טבלה 1 בחוברת המתע"מ): BADL, IADL, משחק, לימודים, עבודה, פנאי והשתתפות חברתית- יש לשים לב שלא לחזור, בסעיף זה,

על המידע מסעיף רמת התפקוד המופיע בפרופיל העיסוקי המידע בחלק הזה מתבסס על תצפיות של המטפל ועל השימוש בכלי הערכה שונים.

- **גורמים מאפשרים ומגבילים את ביצוע העיסוקים והפעילויות השונות** יש להתייחס לגורמים ב: א. מיומנויות ביצוע : מיומנויות מוטוריות, מיומנויות תהליך, מיומנויות תקשורת. ומרכיבי האדם: (טבלאות 2 ו 6 בחוברת המתע"מ) ב. דפוסי הביצוע (טבלה 3 בחוברת המתע"מ) בהקשרים ובסביבה (טבלה 4 בחוברת המתע"מ): יש לסכם בקצרה, בטבלה כמו זו המופיעה בנספח 1, את הגורמים המאפשרים והמגבילים הרלבנטיים לאדם הספציפי. **התרשמות כללית**- מידע משמעותי על התנהגות האדם בזמן ההערכה: מידת שיתוף הפעולה, מוטיבציה, חרדות, מידת הריכוז וכו'. האם וכיצד השפיעו על התוצאות?

ג. מטרות ההתערבות (20 נק') (ראו נספח 2)

בהסתמך על תהליך ההערכה ובדיון משותף עם האדם יש לקבוע מטרות ויעדים להתערבות. יש לנסח 3 מטרות לטווח ארוך, מתוכן יש לבחור 2 מטרות ולכל אחת מהן לנסח 2 מטרות לטווח קצר. המטרות צריכות להתאים לגישת הטיפול המרכזית שנבחרה (הנחיות, ראו נספח מס' 2)

ד. תכנית ומהלך ההתערבות (20 נק') (ראה נספח 3)

1. **תיאור סוג ההתערבות:** טיפול ישיר -פרטני, זוגי, קבוצתי משולב; טיפול עקיף - הדרכה (להורים, לבן/בת זוג, אנשי חינוך או בריאות, מעסיק, סיעת); חינוך וייעוץ.
2. **תיאור הנוכחים במהלך ההתערבות** (בן/בת זוג, הורה או בן משפחה אחר, או מטפל/ת, אנשי מקצוע אחרים או סטודנטים)
3. **תיאור שלבי יישום ההתערבות:**

- אסטרטגיות התערבות (קידום, שיפור/שחזור, שימור, שיקום/התאמה/פיצוי ומניעה).
- גישת ההתערבות/ מסגרת ההתייחסות.
- **סכמי בקצרה** את הטיפול שנעשה ואת השפעת ההתערבות על הביצוע העיסוקי (האם המטרות הושגו באופן מלא/חלקי; האם ובאיזה אופן חל שינוי בתפקוד המטופל, שיתוף פעולה של המטופל והיענות לטיפול)
- אירועים יוצאי דופן ו/או משמעותיים במהלך ההתערבות.
- שימוש במכשירי עזר ו/או בהתאמות שנעשו.
- הנחיות או הדרכה למקבל/ת השירות / להורה / למטפל/ת, במידה וניתנו.

ה. ביסוס ההתערבות על ראיות (בהתייחס לתחום ההכשרה) (עד עמוד , 10 נק')

יש להביא תקציר של מאמר רלבנטי לגישה ו/או לאבחנה ו/או לסימפטומים שאותרו אצל האדם,

לציין את שם המאמר, מחבריו, שנה ומקור. רצוי להסתמך על מאמר עדכני מחמש השנים האחרונות.

- **תחום ילדים** - יש למצוא מאמר המביא ראיות המנמקות את בחירת והתאמת הגישה להתערבות עם הילד הספציפי.
- **תחום פסיכו-סוציאלי/ פיזיקאלי/ גריאטרי/ רב-נכתי**- יש לתאר כיצד המאמר תורם להתייחסות לאדם המטופל, להבנת מצבו ולהתערבות (מחשבות, אפשרויות ליישום, שאלות המתעוררות בעקבות הקריאה).

הנחיות כלליות לכתיבה וארגון העבודה (5 נק')

1. אורך העבודה (סה"כ עד 10 עמודים)
 2. יש להגיש את העבודות מודפסות בגופן David, Miriam או Arial, גודל 12 לפחות, רווח כפול בין השורות ושוליים של 3 ס"מ לפחות מכל ארבעת הצדדים.
 3. לכל אורך העבודה יש לכתוב מקורות בתוך הטקסט וברשימת המקורות על פי כללי ה. APA
 4. יש למסור את העבודה לעיון המדריכה במקום ההכשרה בשבוע האחרון של תקופת ההכשרה המעשית, לבדיקת מידת הדיוק והאמינות של המידע ולקבל את אישורה.
 5. יש למסור את העבודה למרכזת התחום בחוג **לא יאוחזר משבועיים** לאחר תום תקופת ההכשרה דרך אתר הקורס במודל. **חריגה מהנחיות אלה תגרור הורדה בציון.**
- נשמח לעמוד לרשותכם בכל שאלה בהקשר למטלה זו. בשאלות ניתן לפנות במייל להלן. במידה ותעלנה שאלות הנוגעות לכלל הקבוצה תפורסם גם תשובה בלוח המודעות הכללי.

בהצלחה

והכשרה מהנה ומעשירה

גב' רותי שוהם - מנהלת היחידה להכשרה מעשית shoham.ruth@gmail.com
ד"ר עינת גל – מרכזת תחום הילדים eynatyeladim@gmail.com
גב' דנה ויסברם פדן – מרכזת התחום הפסיכו סוציאלי dweissbre@staff.haifa.ac.il
גב' מאיה טוכנר אריאלי- מרכזת תחום פיזיקאלי mayatarieli@gmail.com

נספח 1

יש להבחין בין פרופיל עיסוקי וביצוע עיסוקי ולא לחזור על הדברים.

פרופיל עיסוקי- יש לציין מהיכן נדלה המידע (ראיון עם הורה או מטפל עיקרי אחר בני משפחה אחרים, מטפל, מטופל, מטפלים עיקריים וכד'). יש לפרט את המידע הרלבנטי בלבד בהתאם למסגרת בה נמצאים, לאדם בו מטפלים (ילד, מבוגר) והסיבה שהופנה לטיפול (ליקויים התפתחותיים, פגיעה פיזית, התמודדות עם מחלה נפשית).

- רקע חינוכי- מידע על מסגרות חינוך וטיפול קודמים וקיימים
- תפקידים – לתאר את התפקידים ומשמעותם/ם
- רמת תפקוד- לפי המתע"מ (לציין כותרות): לפרט כיצד ההורים והמטפלים רואים את ההשתתפות (מידה ואיכות) של הילד בתחומים השונים: ADL, IADL, לימודים, משחק, פנאי, השתתפות חברתית. אצל מבוגרים להתייחס לנקודת מבטם ובהתאם לצורך לנקודת מבט של אנשים בסביבתם.

ביצוע עיסוקי- מתוך אבחונים תצפיות קליניות, ואינטרפרטציה של המטפל.

יש לציין כלי אבחון- כולל שם מלא ושנה, תוצאות מרכזיות.

- רמת תפקוד בתחומי העיסוק הרלבנטיים (לדוגמה אדם בן 44 עם שבר בגליל דיסטלי של אצבע 5 שעובד ואינו לומד אין צורך להתייחס לתחום לימודים).
- מיומנויות ביצוע/מרכיבי אדם/דפוס ביצוע/הקשרים- גורמים מאפשרים ומגבילים לתפקוד בתחומי העיסוק השונים, לפי הכותרות של המתע"מ. יש לשלב תוצאות אבחונים במקומות הרלוונטים, לתת דוגמאות כיצד מתבטא היכולת או הקושי בתפקוד היומיומי.
- הניתוח של גורמים מסייעים ומגבילים ניתן ורצוי להציג בטבלה וכמובן להתייחס רק למה שרלבנטי לאדם בו אתם מטפלים (ראו דוגמה בסוף המסמך).
- התרשמות כללית- בנוסף לכתוב גם לכתוב כסיכום המוביל למטרות ההתערבות: עוצמות וקשיים עיקריים

להלן **דוגמה** לטבלה לניתוח גורמים מסייעים ומגבילים לתפקוד בתחומי העיסוק השונים; ניתן להתייחס לתחום עיסוק אחד או יותר בו-זמנית או לפעילות/עיסוק מסוימים וכד'. להתייחס למרכיבי אדם, מיומנויות דפוסים והקשרים **רלבנטיים** בלבד.

שימו לב שהטבלה מהווה דוגמה בלבד.

נספח 2

מטרות:

- יש לכתוב בהתאם לנלמד בקורס גישות וקורס מבוא לריפוי בעיסוק עם הדגשים שניתנו בכל אחד מהתחומים בשיתוף עם המטופל/בן משפחתו. המטרות צריכות להתאים לרוח

BADL		תחום/ עיסוק /פעילות/פעילויות
גורמים מגבילים	גורמים מאפשרים	מרכיבי אדם, מיומנויות, דפוסי ביצוע /הקשרים
		מרכיבי אדם
		מנטאליים
		מוטוריים/ סנסורים
		מיומנויות ביצוע
		מוטוריות
		תהליך
		תקשורת
		דפוסי ביצוע
		הקשרים

הגישה/גישות טיפוליות לפיהן עובדים.

מטרות לטווח ארוך:

- תמיד צריכות להיות תפקודיות בהתאם להעדפות המטופל. מטרות אילו צריכות להיות מדידות אם כי לא ברמת הפירוט של המטרות לטווח קצר
- משקפות את הצפי של תוצאות ההתערבות הרצויות של האדם בסוף תקופת ההתערבות, או עם סיום תקופת הזמן שנקבעה מראש.
- עשויות להימדד בכל אחד מסוגי תוצאות ההתערבות (כמפורט בטבלה 9 במתע"מ).

מטרות לטווח הקצר:

- מתארות את השלבים (אבני דרך) שיש להשלים כדי להשיג את המטרה לטווח הארוך ו/או את ניתוח המרכיבים הדרושים להשגתן.
- יכולות להיות: עיסוק, פעילות ו/או מיומנויות, דפוסי ביצוע (הרגלים ושגרות).
- צריכות לכלול מה יעשה האדם, כיצד יעשה זאת, קריטריון לאיכות הביצוע והזמן המשוער להשגת המטרה.
- לא לבלבל בין אמצעי טיפול למטרת טיפול: באם עובדים ישירות על תפקוד מסויים אזי אמצעי העבודה יכול להוות גם המטרה (לדוגמא: עובדים ישירות על מטלה של שטיפת כלים עם אשה אחרי שברים בידיה. זו עשויה להיות מטרה, ויתכן שגם בטיפול זה מה שיעשה עמה). אבל-ברב המקרים המטרה היא התפקוד אותו והמטופל רוצים להשיג. האמצעים העומדים לרשותן לא יהוו חלק מהמטרה (למשל, ילדה בת שמונה שהמטרה עימה היא שיפור קריאות הכתיבה. אולי תעבדו עימה עם חרוזים לשיפור המוטוריקה העדינה אבל המטרה היא לא שתוכל להשחיל חרוזים אלא שהאותיות שהיא כותבת יהיו קריאות, או שהרווחים בין המילים יהיו עקביים וכד').
- הגדירו לעצמכן מדוע אתן משתמשות באמצעי או פעילות מסוימת: האם כדי להשיג מטרה מסוימת או כדי לתרגל פעילות המהווה מטרה.
- למשל: אם המטרה של מטופלת היא להרחיב עיסוק בפעילויות פנאי והיא רוצה ללמוד לעשות פסיפס, אזי מטרה של "תעשה פסיפס של מסגרת של מראה".... היא מטרה תקפה.
- אם המטרה היא לשפר מיומנויות עבודה מסוימות כדי להכין מטופלת לעולם העבודה (נאמר כקופאית בסופרמרקט) (מטרה לטווח ארוך) - ובמסגרת זו היא תתנסה בפסיפס ושאר מלאכות, הרי שזה יהיה האמצעי/פעילות טיפולית בלבד. חשבו מה אתן רוצות להשיג באמצעי זה: אולי עבודה רצופה במשך שעתיים? תרגול של מיומנות של זריזות אצבעות? או ביצוע של עבודה לפי שלבים? ... מה שאתן רוצות להשיג יהיה כתוב כמטרה. (כלומר: "תתמיד בפעילות XXXX למשך שעתיים ללא הפסקה").....
- יכולות להתייחס לשיפור במרכיבי אדם או מיומנויות אך גם כאן יש להתייחס לתפקוד.

דוגמאות למטרות לטווח קצר:

- בבריאות הנפש: לא לכתוב שהמטרה תהיה שהמטופל יעשה מקרמה,
כן שיהיה מסוגל לעבוד במשך חצי שעה רצופה...
- דוגמא לניסוח מטרה: התמדה לאורך כשעה בבצוע פעילות בעלת רמת מורכבות פשוטה על מנת לאפשר השתלבות בתעסוקה מוגנת.
- בפיזיקאלי:
לא לכתוב שהמטרה היא "לשפר כח אחיזה ל... על מנת לחתוך פלסטלינה.

כן אפשר לכתוב שהמטרה היא לשפר כח אחיזה ל.. על מנת לחתוך סלט פירות או עגבניה.....
בלקויים התפתחותיים:
לא לכתוב שהמטרה היא "יסע על סקוטר בקליניקה 5 דקות".
כן לכתוב "יטפס על סולם בגן הילדים באופן עצמאי בשעת המשחק החופשי".

נספח 3

תכנית ההתערבות:

- גישות- להסביר על עקרונות הגישה/ גישות ולהסביר כיצד הגישה/ות תורמות לתכנית ההתערבות למקרה שלכם, כיצד מתאימה למטופל שלכן.
- תיאור תהליך היישום- לתת דוגמא למסגרת של הטיפול ואמצעי טיפול התואמים את מטרות הטיפול.
- להסביר מדוע נבחרו אמצעי הטיפול השונים.